

Анастасія Хеленюк
Острог

КОЛЕКЦІЯ ПРОФЕСОРА ЛЮБОМИРА ВИНАРА В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ» ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ СВІТОГЛЯДУ ВЧЕНОГО

Стаття є спробою здійснити комплексний науковий аналіз книжкової колекції проф. Любомира Винара в Національному університеті «Острозька академія» шляхом дослідження історії її створення, вивчення репертуарного складу; визначити її роль як джерела до реконструкції та вивчення біографії і світогляду її власника.

Ключові слова: книжкова колекція, книжковий фонд, екслібрис.

The essay covers complex scientific analysis of Professor Lubomyr Wynar's books collection in the National University of Ostroh Academy. The analysis was conducted with the help of research of a collection's content and history of its creation. Also, was made an attempt to specify the role of the collection as a source for reconstruction and research of Lubomyr Wynar's biography and his world outlook.

Key words: book collection, book fund, ex-libris.

Вивчення приватних книжкових колекцій є особливою галуззю книгознавства і дає багатий ґрунт для визначення світогляду, літературних та наукових впливів, творчих зв'язків, характеру їх власника, адже кожна приватна книжкова колекція відображає зацікавлення свого власника, його творчість, суспільну та громадську діяльність, а тим самим відтворює явища певного середовища, епохи.

Колекція відомого українського історика, ініціатора створення, а нині президента Українського історичного товариства, засновника грушевськознавства Л. Винара в Національному університеті «Острозька академія» – це лише частина величезної книгозбірні вченого, яку він зібрав за 50 років своєї наукової праці. Проте, вона в значній мірі відображає багатогранність наукових зацікавлень дослідника, певні етапи становлення його як вченого та громадського діяча і є важливим джерелом до реконструкції та вивчення його біографії та світогляду.

Не зважаючи на існуючий на сьогодні ряд досліджень, присвячених постаті Л. Винара¹, бібліотека професора вперше стає пред-

метом наукового аналізу, метою якого є дослідження історії її створення, репертуарного складу, особливостей окремих видань, в контексті наукових зацікавлень вченого та основних етапів його біографії. Крім того, книжкова колекція вченого в Національному університеті «Острозька академія» – важливе джерело для вивчення суспільного середовища, в якому він живе, культури його часу, а також становлення та розвитку українського наукового життя в діаспорі, зокрема тих галузей науки, з якими вчений пов'язаний протягом свого життя.

Передаючи книги до університету, вчений насамперед переслідував мету дати можливість широкому колу науковців, студентів ознайомитись з літературою та періодичними виданнями, які виходили друком далеко за межами України і довгий час були недоступними українським дослідникам. Цінність книгозбірні полягає і в тому, що вона містить велику кількість раритетних видань кінця XIX початку XX ст., які сьогодні є бібліографічною рідкістю в Україні.

Принагідно зауважимо, що Л. Винар належить до тих людей, які одні з перших відгукнулися допомогти у формуванні бібліотеки університету. Як голова Українського історичного товариства (далі – УІТ) Л. Винар ініціював створення осередку товариства в Острозі, на чолі якого став тодішній проректор з наукової роботи Острозького вищого колегіуму відомий український історик, джерелознавець Микола Павлович Ковальський. Власне у співпраці з М. Ковальським зародилася ідея допомоги УІТ у поповненні фонду бібліотеки молодого навчального закладу. В одному з листів до М. Ковальського Л. Винар писав: «Я вірю, що в короткому часі Острозька академія стане центральним науковим осередком в Україні і УІТ, в міру спроможності, допоможе академії в її науково-академічній праці... Ми хочемо також розбудувати Вашу бібліотеку і радо з Вами і Паном Ректором підпишу звернення до громадянства і установ українських в Америці, Канаді, Європі»². В «Українському історичному» за 1997 рік знаходимо інформацію про те, що при Острозькій академії вирішено заснувати Бібліотеку УІТ, в якій будуть зберігатися усі видання товариства та, що «...Українське Історичне Товариство одночасно бажає допомогти Острозькій академії в розбудові їхньої університетської бібліотеки... Просимо усі українські видавництва в діаспорі і усіх членів УІТ допомогти в розбудові бібліотеки Острозької академії»³.

Започаткована ще в 1995 році співпраця активно розвивається і

до сьогодні. У 2002 році при університеті засновано Інститут дослідження української діаспори, метою якого є вивчення життя, діяльності, наукових здобутків українців, що проживають за межами своєї держави, поглиблення наукових і культурних зв'язків з представниками діаспори. Одним з напрямків роботи установи є формування бібліотечного фонду, яке здійснюється в основному шляхом надходжень від приватних осіб, наукових установ, громадських організацій та культурних об'єднань українців діаспори. За 7 років діяльності при Інституті вдалося сформувати цінну бібліотеку різноманітної за тематикою літератури: наукової, художньої, а також рідкісних періодичних видань. Кількість надісланих книг від окремих приватних осіб дозволило створювати особові книжкові колекції. Так було створено колекцію проф. Любомира Винара.

Сьогодні колекція налічує близько трьох тисяч видань, серед яких чимала кількість рідкісних книг. Її особливістю є те, що в ній поряд з україномовними працями представлена велика кількість англomовних досліджень українських та зарубіжних вчених різних років. Крім того, фонд колекції постійно поповнюється новими екземплярами наукової літератури з бібліотеки вченого. Загалом же, книгозбірню Л. Винара можна розглядати та аналізувати в кількох нерозривно пов'язаних між собою площинах: з точки зору наукових зацікавлень дослідника, його професійної діяльності та певних етапів його біографії.

Л. Винар належить до покоління українських вчених, які здобували освіту вже в еміграції. З молодих років він захоплювався українською історією та літературою. Не зважаючи на важкі умови еміграційного життя, часті зміни місця проживання, вже в період навчання у таборових гімназіях Л. Винар розпочав збирати власну бібліотеку. У навчанні та самоосвіті допомагала бібліотека старшого товариша – письменника Остапа Грицяя, який мав понад 5000 книжок⁴. Крім того, молодий дослідник мав можливість користуватися бібліотеками Українського вільного університету та університету Максиміліана Людвіка (Мюнхен). Одразу після переїзду до США, Л. Винар розпочав розшуки важливих праць та документів, що стосуються української історії в американських бібліотеках, а також продовжив формування власного бібліотечного фонду.

Важливим джерелом до вивчення історії формування бібліотеки вченого є каталог першої бібліотеки Л. Винара, яку він зібрав в кінці 50-их на поч. 60-их років, проживаючи в м. Клівленд (штат Огайо). Каталог уклав батько вченого Іван Винар в 1962 році. Це

зшиток невеликих за розміром машинописних аркушів, в яких в алфавітному порядку описано всі книги та періодичні видання, що складали на той час книгозбірню Л. Винара. Сьогодні цей документ зберігається в архіві УІТ (фонд Л. Винара). Цінними є не лише перелік книг, але й пізніші замітки, зроблені Л. Винаром на останніх сторінках цього зшитку. З них, зокрема, дізнаємось про автора машинопису та коротку історію формування першої бібліотеки вченого, яка налічувала 819 найменувань. По переїзді до м. Бодлер (штат Колорадо) Л. Винар розпочав збирати нову бібліотеку, яку склали книги з історії, суспільних наук, філософії і літератури.

З впевненістю можна ствердити, що кожна книга колекції відображає певний етап біографії чи період наукової діяльності дослідника. Період його життя в таборі для переміщених осіб «Орлик» недалеко м. Берхтесгаден та його участь у діяльності студентського товариства «Січ» та Академічному товаристві національного солідаризму «Зарево», в якому Л. Винар очолював літературну, а пізніше історичну комісії, відображені в колекції в першу чергу раритетними на сьогодні примірниками видань цих молодіжних товариств кінця 40-их – початку 50-их років: числами часописів «Студентські обрії», «Юність» (Листок літературної комісії «Зарево»), а також бюлетенями товариства «Зарево». Ці видання цікаві для нас в першу чергу тим, що тут опубліковано перші праці Л. Винара: літературні, публіцистичні, наукові (літературна критика). Пізніше, в США, Л. Винар очолив академічне товариство «Зарево» і часто публікував свої дослідження в друкованому органі товариства – журналі «Розбудова держави» (1949-1957), примірники якого теж зберігаються в його колекції.

Навчання в Мюнхенському та Українському вільному університетах, переїзд до США та навчання в американських університетах визначило сфери наукових зацікавлень молодого вченого. В першу чергу основну увагу він приділив історії України – вивченню періоду козацької держави, а також видатних постатей козацької доби. Магістерська та докторська праці Л. Винара були присвячені міжнародним відносинам України в період козаччини, зокрема українсько-молдавським. Його книгозбірня наповнилася працями українських еміграційних вчених, радянських та зарубіжних дослідників, які вивчали різні аспекти козацької історії.

По переїзді до Клівленду (США) Л. Винар розпочав вивчення бібліотечних наук. Його магістерська праця «Історія раннього українського друкарства» стала першою англомовною працею на

Заході з історії українського книгодрукування. Машинопис цієї праці також зберігається в колекції. Крім того, в цей час книгозбірня вченого поповнюється книгами, присвяченими історії книгодрукування. Серед них цінні видання зарубіжних авторів: Harley E., Hampden J. *Books: from Papyrus to Paperback* (New York), Curt F. Buhler. *The Fifteenth century book. The scribes. The Printers. The decorators* (б.м., 1960), Dahl S. *History of the Book* (New York, 1958), *Fifteen century books in the library congress* / Compiled by Goff R. (Washington, 1950), *Ukrainian Incunabula, Manuscripts, Early Printed and Rare Books* (1970). На книзі *History of the Book* зберіся напис Л. Винара: «Я уживав цю книгу, як вчив «Історію». Крім того, у книзі збереглися нотатки дослідника, які він робив, опрацьовуючи матеріал під час підготовки лекцій у Денверському університеті в Бібліотечній школі. Ці виписки на полях та підкреслення по тексту становлять цікавий вид джерел. Загалом, на частині книг з колекції збереглися нотатки Л. Винара, які сьогодні є джерелом для більш чіткого уявлення про певні професійні та особисті риси характеру їх автора. Більш детально про це зазначимо нижче.

Зацікавлення Л. Винара бібліографією та бібліотечною справою відображена в колекції великою кількістю бібліографій, бібліографічних покажчиків, каталогів (усіх – понад 225 одиниць). Серед них є цінні видання, що висвітлюють історію перебування українців за межами України (україніка в зарубіжних архівах, покажчики українських періодичних видань в діаспорі, та багато інших), бібліотечної справи, цінні примірники щорічника *American Reference Books Annual* (ARBA), в якому друкувалися рецензії на різні англійські довідкові видання, зокрема і велика кількість рецензій самого Л. Винара.

Із створенням журналу «Український історик» (1963), та Українського історичного товариства (1965), провідною темою в творчості Л. Винара стає дослідження постаті М. Грушевського. На сьогодні він справедливо вважається засновником наукового грушевськознавства, однак цьому визнанню передували довгі роки редакторської та наукової праці. Сьогодні монографії Л. Винара, присвячені постаті М. Грушевського перевидаються в Україні, виходять окремі збірники його статей, присвячених грушевськознавству. В колекції ж зберігаються цінні примірники перших видань його праць, опублікованих за кордоном: «Михайло Грушевський в боротьбі за український університет» (Серія: Історичні Студії, ч. 6. Мюнхен-Нью-Йорк, 1968), «Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім.

Тараса Шевченка» (Мюнхен, 1970), «Автобіографія Михайла Грушевського з 1906 і 1926 років як джерело до вивчення його життя і творчості» (Серія: Грушевськіяна, ч. 1. Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1974), «Автобіографія Михайла Грушевського з 1926 року» (Серія: Грушевськіяна, ч. 2. Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто, 1981).

Важливим етапом наукової діяльності вченого є його робота в галузі етнічних досліджень. У 1971 році з ініціативи Л. Винара при Кентському державному університеті було засновано Центр для вивчення етнічних публікацій та культурних інституцій (Center for the Study of the Ethnic Publications and Cultural Institutions). Л. Винар стає також редактором наукового часопису «Ethnic Forum» («Етнічний форум»), який видавався при Центрі і швидко став науковим журналом міжнародного рівня. На сторінках часопису Л. Винар публікує ряд наукових статей з етнічної тематики. В цей час він також стає автором серії цінних бібліографічних покажчиків, присвячених етнічній періодиці та культурним установам, заснованим представниками різних етнічних груп, що проживають у США. В колекції зберігаються примірники цих видань: «Енциклопедія етнічної періодици в США» (Wynar Lubomyr R. Encyclopedic Directory of Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States. – Littleton, 1972), «Енциклопедія етнічних організацій в США» (Wynar Lubomyr R. Encyclopedic Directory of Ethnic Organization in the United States Littleton, 1975), «Етнічні групи в Огайо з особливим наголосом на Клівленді» (Wynar Lubomyr R. Ethnic groups in Ohio with special emphasis on Cleveland. – Cleveland, 1975), «Путівник по музеях та архівах в США» (Wynar Lybomyr R., Buttlar Lois. Guide to Ethnic Museums and Archives in the United States. – Kent, 1978), «Покажчик етнічних фільмів та записів на магнітних носіях для бібліотек і медіа-центрів» (Wynar Lubomyr R., Buttlar Lois. Ethnic Film and Filmstrip Guide for Libraries and Media Centers. A selective flexography. – Littleton, 1980). Важливе значення цих покажчиків полягає в тому, що вони сприяють розумінню та ознайомленню з культурною спадщиною різних етнічних груп, зокрема і української, у США. Велика кількість наявної в колекції літератури з етнічної тематики підтверджує значне зацікавлення Л. Винара етнічними дослідженнями.

Окремо варто згадати про результати редакційної праці Л. Винара, представлені в колекції. Окрім двох наукових часописів («Український історик» та «Ethnic Forum»), повні комплекти яких зберігаються в колекції, він був редактором ряду книжкових серій.

В 1962-1963 рр. Л. Винар заснував і редагував серію довідкової літератури суспільних наук (Social science general references) у Колорадському університеті, в 1967-1968 рр. редагував серію «Професорські видання» (Faculty Publications) в Бовлінгрінському державному університеті (Bowling Green State University), яка являла собою бібліографію праць професорів університету, з 1974 року працював редактором-дорадником видавництва «Libraries Unlimited», де зредагував шість томів серії «Reference Sources in the Social Science» (окрім зазначених томів, в колекції представлена значна кількість книг, опублікованих у цьому видавництві). Крім того, Л. Винар був редактором першого Історичного атласу України (автори І. Тесля та Є. Тютюко), примірник якого є в колекції. Загалом же результат його редакторської праці – понад 10 зредагованих ним книжкових серій та численні збірники зберігаються сьогодні в колекції професора.

Діяльність Л. Винара в багатьох українських наукових установах, організація та участь у великій кількості конференцій, конгресів, наукових зустрічей дала йому змогу поповнити власну бібліотеку збірниками статей, наукових доповідей, тез, періодичними виданнями, серед яких цінні примірники Записок НТШ в Америці, Вістей УВАН, наукових записок УВУ, комплект Harvard Ukrainian Studies, примірники чисел «Українського збірника» (видавався Інститутом для вивчення історії та культури СРСР) тощо. З початком активної співпраці УІТ з українськими науковими установами та університетами книгозбірня Л. Винара поповнилася збірниками наукових записок Чернівецького, Дрогобицького університетів, Національного університету «Острозька академія», Національного університету «Києво-Могилянська академія» тощо. Загалом книгозбірня вченого налічує понад 100 примірників збірників та видань змішаного типу.

Якщо аналізувати книгозбірню з точки зору наукових зацікавлень Л. Винара, то варто відразу зазначити, що книги з історичної тематики складають приблизно половину колекції. Однак різноманітність книг з інших тем свідчить про широкий діапазон його зацікавлень, про що в першу чергу свідчить велика кількість довідкової літератури: словників, енциклопедій, довідників з історії, літератури, етнології, мистецтва, соціології, політології. Серед багатотомних видань варто згадати 17 томів «Української радянської енциклопедії», багатотомник «The American Indians, Makers of America» – видання Encyclopedia Britannica Educational

Corporation, ілюстрована енциклопедія «World and its people» та ін.

Колекція Л. Винара містить також велику кількість персональних досліджень. Принагідно зауважимо, що персоналістика входить в коло наукових зацікавлень вченого, тому серед книг колекції зберігаються праці як його, так і інших істориків, присвячені відомим українським вченим, а також нариси про відомих козацьких лідерів. Крім того, в колекції зберігаються книги, якими ймовірно користувався дослідник при написанні історичних біографій відомих провідників козацтва.

Як уже зазначалося, книги з історії складають приблизно половину колекції Л. Винара. Серед них частина книг зі світової та європейської історії (понад 100 томів). Історія України представлена дослідженнями з кожного її періоду від найдавніших часів до сьогодні. Зважаючи на наукові зацікавлення вченого період Київської Русі, козащини та доба визвольних змагань представлені найбільшою кількістю праць. Цікавими екземплярами є факсимільні копії рідкісних книг, зроблені методом копіювання з мікрофільмів, які потім підшивалися у книжковому форматі. На кожній книзі стоїть дата та місце копіювання. Зразками таких «самвидавців» є відкопійовані праці О. Лазаревського «Описание старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления» (Київ, 1893), «Ювілейний збірник на пошану академіка М. Грушевського з нагоди шістьдесятої річниці життя та сорокових роковин наукової діяльності» (Київ, 1928, у 2-х томах) та ін.

Вагоме місце в колекції займають книги з історичної методології, спеціальних історичних дисциплін. Серед книг – праці зарубіжних вчених, які формували науковий світогляд Л. Винара, мали вплив на його методологію, зокрема праці: Topolski J. «Methodology of history» (Warsaw, 1976); Крупницький Б. «До методологічних проблем української історії» (1946); Michel de Certeau «The Writing of History» (New York, 1988); Paul K. Conkin and Roland N. Stromberg «History and Theory of History» (Arlington Heights, 1988); Carl G. Gustavson «A Preface to History» (New York, 1955), Leopold Von Ranke «The Theory and practice of History» (New York, 1973) та ін. Вчений активно цікавився розвитком підрадянської української історичної науки. В його колекції збереглися праці радянських вчених, а також підбірка чисел видання «Історіографічні дослідження в СРСР», «Історичні джерела та їх використання», «Вспомогательные исторические дисциплины» тощо.

Велику частину колекції складають книги з історії української

та зарубіжної культури, літератури, мистецтва, мовознавства. Серед них – 60 книг та альбомів з історії світового мистецтва, Історія української музики (в трьох томах), праці, присвячені українському мистецтвознавству. Художня література та літературознавство представлені творами українських та зарубіжних письменників та поетів. Особливу цінність складають твори українських діаспорних літераторів: Докії Гуменної, Василя Мови (Лиманського), Остапа Луцького. Цікавими є видання українських заборонених поетів та письменників, здійснені на заході: твори В. Барки, В. Стуса, І. Багряного, М. Драй-Хмари та ін.

В колекції знаходяться цінні україномовні та англomовні монографії, збірники, а також періодичні видання з історії релігії та філософії, політології та соціології.

Регіональна історія знайшла своє відображення в фундаментальних працях з історії Києва, інших українських міст, зокрема Черкас, Коломиї, Дрогобича, Чернівців, а також історичних регіонів – Буковини, Бойківщини, Холмщини, Підляшшя, Лемківщини.

Л. Винар як професійний історик зібрав у своїй колекції цінні і цікаві атласи. Найстаріший з них – «Атлас України і суміжних країв» за ред. В. Кубійовича (Львів, 1937 р.) вчений отримав в подарунок від Є. Тютька, українського вченого, який в співпраці з І. Теслею був автором першого історичного атласу України, виданого Українським історичним товариством за редакцією власника колекції. Про те, що це подарунок, свідчить запис на форзаці книги Л. Винара: «Одержав в подарунок від пана Є. Тютька, 1989 р.». Цікавим є видання НТШ Історичного атласу України (німецький документ з 1941 року, на основі Атласу України й сумежних країн (1939) за ред. Кубійовича (1993 р.). Варто також згадати про два історичні атласи Польщі: *Historia Polski. Atlas.* (Warszawa, 1955) та *Atlas historyczny Polski* (Wrocław, 1967), англomовні сучасні атласи: *Historical atlas of central Europe* (Ed. P. R. Magochi, Washington university press, 2002), *An atlas of the geology and mineral deposits of Ukraine* (Kyiv; Toronto, 2007).

Як уже зазначалось, історія окремих етнічних груп, що складають населення США, зокрема і історія українських емігрантів входила в сферу наукових зацікавлень Л. Винара. Перебуваючи на посаді директора Центру для вивчення етнічних публікацій та культурних інституцій, він навіть розробив проект створення окремої праці, присвяченої історії українців в США, який на превеликий жаль не був реалізований. В книжковій колекції

професора історія українців в діаспорі (США, Канада, Австралія, Європа) представлена монографіями, спогадами українських емігрантів, їх публіцистичними працями. Тут варто згадати праці М. Настасівського «Українська іміграція в Сполучених державах» (Нью-Йорк, 1934), о. Володимира Колодницького «Суверенна українська держава і українська заморська іміграція» (Нью-Йорк, 1945), Я. Чижя «The Ukrainian immigrants in the United States» (Scranton, 1939), В. Галича «The Ukrainian immigrants in the United States» (Нью-Йорк, 1970).

На окрему увагу заслуговують зібрані в колекції рідкісні книги, видання кінця ХІХ – поч. ХХ ст., міжвоєнного періоду, серед раритетів є також значна кількість видань 40-их років (ДР-періоду). Чи не найстарішим виданням колекції є примірники «Київської старовини» 1883 року, а також книга Д. Іловайського «Княжий період України-Руси» (1886 року (Т. І.). Також в колекції зберігаються: «Полное собрание Русских летописей» за ред. М.Н. Тихомирова (С.-Петербург, 1908). Цікавим виданням є книга М. Вичула «Русские в Америке» (1918), яку можна віднести до перших досліджень історії еміграції в Америці.

Серед видань 20-30-их років варто згадати працю М. Возняка «Історія української літератури» (1920), Г. Вернадського «Начертание русской истории». (Ч. І, 1927.), О. Шульгина «Нариси з нової історії Європи» (Прага, 1925), І. Огієнка «Словник місцевих слів у літературній мові не вживаних» (1934), Д. Дорошенка «Огляд української історіографії» (Прага, 1923).

Видання ДР-періоду представлені працями Б. Крупницького «До методологічних проблем української історії» (1946), Н. Полонської-Василенко «Палій та Мазепа» (Авгсбург, 1949), Л. Биковського «Україна над океаном» (Франкфурт, 1946), Л. Білецького «Історія української літератури» (Регенсбург-Берхтесгаден, 1947), О. Бочковського «Вступ до націоналії. Курс лекцій» (Регенсбург-Франкфурт, 1947), І. Витановича «Історія народнього господарства» (Мюнхен, 1947) тощо. Загалом, видань з кінця ХІХ ст. до 50-их років ХХ ст. в колекції налічується близько 200.

Значну частину колекції становлять періодичні видання, які налічують 24 найменування. Серед них є і раритети – примірники журналів «Американський просвітянин» (1925), «Звено. Література. Мистецтво» (1946), «Науковий збірник товариства Просвіта в Ужгороді» (1923), а також велика кількість підшивок українських газет, що видавалися за кордоном, зокрема у США.

Принагідно зазначимо, що кожна книга колекції відмічена особливим власницьким знаком – екслібрисом. При аналізі бібліотеки вченого чітко простежується, що екслібрис Л. Винара змінювався. Спочатку це була печатка чорного кольору овальної форми з написом «The library of Lubomyr R. Wynar». Зараз екслібрис Л. Винара – це зображення гетьмана Самійла Кішки, оточене орнаментом із зазначеними датами 1490-1990 (відзначення 500-ліття українського козацтва) та надписом «Exlibris професора Любомира Винара». Крім того, багато книг бібліотеки має власноручний підпис власника.

Як уже згадувалось вище, частина книг з колекції містить нотатки Л. Винара: підкреслення, виписки на полях, позначки. Окрім підкреслень по тексту, які вчений робив, опрацьовуючи певний матеріал, деякі книги містять виписки Л. Винара, аналіз яких дає можливість відтворити ставлення вченого до книги та її автора. Так, наприклад, на книзі Томаса Карлейла (Thomas Carlyle «Heroes and Hero-Worship». – London; New York; Toronto; Melbourne, 1912), яка сама по собі є бібліографічною рідкістю, зберігся запис Л. Винара: «В 1957 році я плянував цю працю переложити на українську мову. Карлейл був одним з моїх улюблених істориків». Подібні нотатки дають матеріал до реконструкції творчої лабораторії науковця, його суб'єктивного ставлення до історіографічного процесу. Крім того, при аналізі бібліотеки вченого можна виокремити і детальніше проаналізувати книги, які дарувалися вченому від колег та співробітників – на їх сторінках збереглися дарчі записи. В сукупності ці записи становлять додаткове джерело як до біографії вченого, так і аналізу його професійних та дружніх зв'язків. Цікавим є аналіз тексту дарчих надписів. З точки зору маргіналістики (спеціальна історична дисципліна, об'єктом дослідження якої є всі види написів, незалежно від їхнього змісту, власницької та хронологічної належності) дарчі написи належать до категорії «приписки». Їх аналіз дозволяє зробити висновок, що більшість книг подаровані професору його колегами істориками, а також письменниками, літературознавцями з діаспори та України. Найбільша кількість дарчих записів належить колегам-історикам.

Перші такі записи датуються 70-тими роками. Одна з книг, подарована Л. Винару відомим українським вченим Л. Биковським з підписом: «Високоповажному і дорогому проф. Л. Винару в знак співпраці і зі сердечним привітом від автора». За кількістю книг з дарчими надписами чітко простежується, що з початком активної

співпраці з українськими материковими вченими бібліотека Л. Винара поповнилась їх працями. Починаючи з 1991 року, в бібліотеці Л. Винара з'являються праці С. Білоконя, І. Верби, Я. Ісаєвича, М. Ковальського, С. Світленка, Ф. Стебля та ін. Варто процитувати один із записів, зроблений М. Ковальським: «Президенту УІТ, найвидатнішому сучасному українському історикові, невтомному організатору, а головне чудовій людині, ерудиту і доброзичливому чоловікові проф. Л. Винару в день урочистості в Острозькій академії по наданню йому регалії академіка Острозького академічного братства. 20.08.1999». Як бачимо, запис пройнятий дружніми почуттями і найліпшими побажаннями, що свідчить про теплі взаємовідносини між двома вченими. Крім того, він містить інформацію про певні події, пов'язані із співпрацею УІТ та Острозької академії. За текстами дарчих надписів можемо підтвердити авторитет та визнання вченого на теренах його батьківщини.

Отже, з впевненістю можна ствердити, що кожна книга колекції відображає певний етап біографії чи період наукової діяльності вченого. Книжкова колекція Л. Винара репрезентує певний зріз його світоглядних, наукових пріоритетів. Цінність книжкової колекції Л. Винара полягає у сукупності зібраних ним книг, які були інструментом його наукового пізнання і є джерелом до вивчення його наукового світогляду, крім того, окремі книги його книгозбірні є самі по собі представляють велику цінність і є бібліографічною рідкістю.

Джерела та література:

¹Атаманенко А. Любомир Винар як редактор «Українського історика» / Алла Атаманенко // Український Історик. Журнал Українського Історичного Товариства. Журнал історії і українознавства. – Нью-Йорк; Київ; Львів; Острог; Торонто; Париж, 2003 – Т. 40: Сорокаліття “Українського історика” 1963 – 2003 (Ювілейне видання). – Ч. 1-5 (156-160). – С. 16-38; Ї ж Любомир Винар: життя і праця (3 нагоди 75-ліття вченого) / Алла Атаманенко // Український історик. Журнал Українського Історичного Товариства. Журнал історії і українознавства. – Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Острог; Париж, 2007-2008. – Ч. 3-4. – С.7-44; Атаманенко А., Макар Ю. До 75-річчя Любомира Романа Винара / Атаманенко Алла, Макар Юрій // Український історичний журнал, 2007. - № 2, С. 225-229; Атаманенко А., Хеленюк А. Покликання – історія (До 75-ліття Любомира Романа Винара) / Атаманенко Алла, Хеленюк Анастасія // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze*. 25-26. *Spotkania polsko-ukraińskie. Emigracja ukraińska historia, kultura, postacie, instytucje, związki z Polakami. Studia Ucrainica. Pod redakcją Stefana Kozaka*

przy współpracy Walentyny Sobol i Bazylego Nazaruka. – Warszawa, 2008. – S.418-428; Баран О. Любомир Роман Винар (З нагоди 65-ліття) / Баран Олександр // Український Історик. Журнал Українського Історичного Товариства. Журнал історії і українознавства. – Нью-Йорк; Київ; Торонто; Мюнхен; Львів, 1997. – Т. 34: На пошану Любомира Винара основника «Українського історика» і Українського Історичного Товариства. З нагоди 65-ліття. – Ч. 1-4 (132-135). – С. 11-32; Гирич І. Засновник грушевськознавства / Гирич Ігор // Винар Л. Михайло Грушевський: історик і будівничий нації. – Нью-Йорк; Київ; Мюнхен: Фундація ім. О. Ольжича, 1995. – С. 18-22; Домбровський О. Любомир Винар – будівничий української історіографії в діаспорі / Домбровський Олександр // Осягнення історії: Зб. наук. праць на пошану професора Миколи Павловича Ковальського з нагоди 70-річчя. / Гол. ред. Л. Винар, І. Пасічник. – Острог; Нью-Йорк: Острозька академія, Українське історичне товариство, 1999. – С. 245-251; Домбровський О. Науково-організаційна діяльність Любомира Винара // Любомир Винар: історик, педагог, бібліограф / за ред. О. Домбровського. – Мюнхен; Нью-Йорк; Торонто: Українське Історичне Товариство, 1982. – С. 13-22; Жуковський А., Атаманенко А. Любомир Винар: життя і діяльність (з нагоди 75-ліття історика) / Жуковський Аркадій, Атаманенко Алла // Любомир Винар. Біобібліографічний покажчик (1948-2007) / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Українське історичне товариство, Національний університет «Острозька академія»; Упоряд. Н. Кошик, Л. Кужель; Відп. ред.: М. Романюк, А. Атаманенко. – Львів; Острог; Париж; Нью-Йорк, 2007. – С. 19-46.

² Епістолярні джерела до утворення осередку УІТ в Острозі (упор. Алла та Віктор Атаманенки) // Осягнення історії: Зб. наук. праць на пошану професора Миколи Павловича Ковальського з нагоди 70-річчя. / Гол. ред. Л. Винар, І. Пасічник. – Острог; Нью-Йорк: Острозька академія, Українське історичне товариство, 1999. – С. 570.

³ Бібліотека УІТ при Острозькій академії // Український Історик. Журнал Українського Історичного Товариства. Журнал історії і українознавства. – Нью-Йорк; Київ; Торонто; Мюнхен; Львів, 1997. – Т. 34: На пошану Любомира Винара основника «Українського історика» і Українського Історичного Товариства. З нагоди 65-ліття. – Ч. 1-4 (132-135). – С. 371.

⁴ Лист проф. Л. Винара до А. Хеленюк від 18 травня 2009 р. // Особистий архів автора. – 1 арк.